

Nem kevés tanácsstalansággal néztem a kecskeméti Katona-Kamra *Őslevesét*. A témáit és színházi nyelvét tekintve bevállalás rendezéseiről ismert Sárosi Gábor rendkívül ambiciózus, mint utóbb megtudtuk, külföldi fesztiválforgalmazásra készült előadása mintha egy idegen, szinte teljességgel érthetetlen nyelven beszélne hozzám. Holott minden szó magyarul hangzik el, és amúgy ez az egyik bajom: a felkapott vagy megkopott angol popslágerek alkotók által magyarra fordított szövegei egyszerűen rosszak, az eredeti textusokból is alighanem hiányzó sűrűség itt kínossá hígul. Sokszor mintha egy falanszterben járnánk, egy disztópia jeleneit néznénk, ahol a fő témák (születés, iskola, szex és szerelem) azonosíthatóak, ám az egyetlen szellemesen lényeglátó iskolai epizód mellett a többi erényei láthatatlanok maradnak.

A budapesti Szilénosz gyermekei csapat *Arisztotelész leple alól* című előadása Keresztúri József rendezésében hatásos gyakorlatsor. Harmincig számolom a színpadon álló-ülő játszóknak létszámát, aztán feladom: a monolitikus, kórusszínházi megszólalások értelemmel és céllal bírnak ebben a közegben. Ahogy a játszóknak testéből és testével formált minimális téralakítások, és a belőlük kibontakozó páros jelenetek is figyelmet követelnek. Mondhatja bárki, hogy nem truváj ez a háromnegyed óra, de ha valaki próbált már klasszikus görög szöveget (vagy ami még rosszabb: annak évtizedekkel ezelőtti, villámgyorsan porosodó magyar fordítását) színpadon mondani úgy, hogy ő maga és a néző is érti, miről van szó, tudhatja, hogy a játszóknak teljesítménye elismerést érdemel. A rögzített imprók gyengítik az összehatást, de annyi baj legyen: a klasszikusok – és ez az egész nyíregyházi találkozó tanulsága a számomra – köztünk élnek, hozzánk szólnak. És még velünk is maradnak egy darabig.

Észak-magyarországi Regionális Diákszínjátszó Találkozó

Zuti Krisztián

Az Észak-magyarországi Regionális diákszínjátszó Találkozónak – az eddigi évek gyakorlatának megfelelően – Miskolc adott otthont. A Nemzeti Színház idén is befogadta a színjátszó csoportokat és valóban színházi körülményeket biztosított az előadások számára. Sajnos 2016-hoz képest tovább csökkent az előadások száma, hiszen az akkori 13 produkcióval szemben idén csak 9 előadás nevezett a fesztiválra. A csökkenés már csak azért is sajnálatos, mert a diákok játékkedve mit sem csökkent, és március 7-én is sok nagyszerű alakítást, valamint csoportos teljesítmény lehetett látni a színpadon. Az okok egy kívülálló számára természetesen nehezen felismerhetőek, de érdekes tény, hogy a helyi Zrínyi Gimnázium mindössze egy előadással érkezett, míg más, hagyományos gimnáziumok – Földes, Diósgyőri – több produkcióval is színpadra álltak. A magam részéről csak szurkolni tudok, hogy jövőre újra növekedjen a résztvevők létszáma, hiszen a szervezők, valamint a résztvevők idén is roppant hangulatos találkozót hoztak létre.

A fesztivált a Lévy Diákszínjátszó Csoport kezdte *Nincs mese* című előadásukkal. A kamaszlét alapélményeit feldolgozó előadás címéhez híven a gyermeki, mesei világ érvényvesztését helyezi középpontba, bár személy szerint én éppen azokat a pillanatokat tartottam sokra, amikor a mesei forma megtartása mellett beszéltek a játszóknak a kamaszkor égető problémáiról. A darab indítása, és első jelenetsora után azonban inkább általánosnak tekinthető, improvizatív jeleneteket láthattunk, csak ritkán fűszerezve mindezt olyan kreativitással, illetve színpadi jelenléttel, ami igazán emlékezetessé tette volna az előadást. Az játszókat uraló visszafogott energiaszint talán a reggel 9 órai kezdéssel is magyarázható, hiszen a korai kezdés embert próbáló feladat, főleg egy formálódó csoport esetében. A szakmai beszélgetés során kiderült, hogy a játszóknak egy iskolába járnak ugyan, de különböző osztályokba, évfolyamokba, így a sikeres előadás hátterében álló műhelymunka kialakításhoz szükséges külső körülmények nem állnak rendelkezésre. Mindezek ellenére az előadás alapján ígéretes jövő előtt áll a csoport, feltéve, hogy folytatják a munkát tanáruk, Szűcsné Botka Krisztina vezetésével. Idei előadásuk sok remek pillanatot, színpadi megoldást is tartalmazott, de ez a sokféleség – talán a közös munka kezdeti stádiuma miatt – még nem szervült egységes színházi gondolkodássá.

A lévaysokhoz hasonlóan a csoporttalakulás kezdeti fázisában jár a Diósgyőri Gimnázium Kisdiákszínjada is. Rájuk is jellemző, hogy sok diák sok közösségből érkezik, s így számukra egy-egy próba nem csak a színházi célok megvalósításáról szól, hanem a közösséggé válásban is fontos – talán még fontosabb szerepet tölt be. És valóban! Lehet, hogy időnként megjelent a színpadon a kezdő játszóknak jellemző esetlegesség, ám mindvégig önfeledt játékot lehetett tapasztalni, ahol a felszabadultság elsődleges forrása a másikat elfogadó közösség volt. Székely Gabriella munkájának szépen csillogó pedagógiai eredménye volt ez az előadás, még

akkor is, ha a színházi célok másodlagosak voltak, vagy olykor csak eszközként szolgáltak a 14 játszónak ahhoz, hogy önmaguk számára élményt jelentő pillanatokat éljenek át. Bízom benne, hogy a következő év próbái során létrejöhet egy olyan előadás is, amit talán már színházi élményként is megélhet a néző. Mostani előadásukban a Csongor és Tünde történetét dolgozták át, illesztették saját világukba. Ez az illesztés néha még felszínesre sikeredett ugyan, de a darabbeli Csongor és Tünde egymásra találásának pillanata az egész nap egyik legszebb jelenete volt.

A színház világával való ismerkedés első pillanatait élük meg a Soha Színjátszó Kör tagjai is. *Esti Kornél* történetét középpontba állító előadásuk valahol félúton áll az irodalmi matinék, versösszeállítások világa és a színházi élmény között. Az előadás többnyire Kosztolányi és Esti Kornél viszonyát ábrázolja, ebben az alkotók saját kreativitásuknak engednek teret, néhol azonban egy-egy Esti-novella adaptációja is színpadra kerül. Ezek a megoldások változó igényességűek ugyan, de a bolgár kalauz történetében a játszók jelenléte és alakítása igazi színházi élményt jelentett. Ettől függetlenül a vállalkozás számomra nem tudott előadássá válni, elsősorban azért, mert Kosztolányi és Esti viszonyának összetettségét csak leegyszerűsítve tudták ábrázolni a játszók – nem irigyeltem őket, a magyar irodalom egyik legbonyolultabb kérdésével kellett foglalkozniuk. Ennek ellenére a csoport irodalomhoz való alázata, sok helyen megcsillanó esztétikai érzéke, néhány alakítás minősége (Esti Kornél, bolgár kalauz) arról győzött meg, hogy egy testközelibb témaválasztással jövőre izgalmas előadás ígéretével kecsegtet a sárospataki csapat.

Az idei találkozó műsorát két rendhagyó produkció gazdagította. Az egyik a Várhidi Attila nevéhez köthető Főnix Diákszínpad előadása volt. Az előadás igazából nem egy, hanem három produkció volt. A nézőüdözőlő happeninget követte egy diákok által írt krimi, valamint egy halandzsa szövegre épülő Shakespeare kivonat. Irigylésre méltó, hogy a Várhidi-féle stílusjegyek – felszabadult, már-már gátlástalan, energiával teli játékkedv, illetve koncentrált, fegyelmezett csapatmunka – ennél a vegyes összetételű csoportnál is jelen vannak, mint ahogy az elmúlt évtizedekben mindig. Talán a csoport vegyes összetételéből is adódik, hogy az alapvetően játszó kreativitásra épülő játékhelyzeteket nem egységes színvonalon valósítják meg, és talán a felkínált szituáció megoldása még az energiaszintet árnyalni és irányítani nehezen tudó játszók számára nehezen megoldható volt.

A másik különleges, már-már posztszínházi élmény a Komiszak csoport *Érzék-vel* performance-kísérlete volt. Izsó Angelika vezetésével a „néző” a látását kivéve az érzékszervein keresztül fogadta be Az ember tragédiájának szituációit. Szemünket letakarva, vizuális ingerek nélkül kellett végigjárnunk a madáchi színeket, ám cserébe megkaptuk a tapintás, szaglás és ízlelés élményét. Az izgalmas kísérlet leginkább hiányzó eleme az érzékszervi hatások dramaturgiai rend alá szervezése volt. A legtöbb esetben a felénk igyekvő ingerek illusztrálták csupán a szöveget, és csak ritkán telítődtek valódi dramaturgiai tartalommal. Az egyik ilyen alkalom számomra az XV. szín volt. Az eszkimó világot, a márciusi eleji hidegben az erkélyen éltem át, kezembem nyers halat tartva, az elhangzó szöveg hatására az érzékszerveimen, zsigeri élményként éltem meg Ádám darabbeli helyzetét. Érdekes kísérletnek lehettem része, érdeklődve várom a forma további felbukkanását.

A találkozó számomra meghatározó előadásaiban a színházi gondolkodásmód egysége mellett a színészi játék minősége is kiemelkedő volt. A Diósgyőri Gimnázium Nagydiákszínpadának *marioNETt* előadása ráadásul szinte kizárólag a játszók jelenlétére, játékára alapuló színpadi hatásokkal dolgozott, ami nagy feladat elé állította a diákokat. Az előadás nagy érdeme, hogy bár a feladat néhol meghaladta a játszók jelenlegi képességeit, lendületes, energiával teli, finom, árnyalt érzelmi állapotokra épülő jelenetek egész sorát élhettük át a nézőtérén. Nagy ajándék volt mindez, igaz, a színpadi hitelesség elsősorban akkor volt jellemző a Cyber Cyrano-t feldolgozó előadásra, amikor a játszók a színpadi figurákat közvetlenül a saját személyiségjegyeiket felhasználva ábrázolták. Abban a pillanatban viszont, amikor számukra szokatlan helyzetben, érzelmi állapotban kellett létezniük az előadás formanyelvéből fakadóan lelepleződtek kevésbé hiteles gesztusaik, jelenlétük. Mindettől függetlenül nagyon bátor és jövőbe mutató volt ennyire a színészi játék természetességére alapozni egy előadást. Őszintén remélem, hogy a játszók még jobban el tudnak majd mélyülni az ilyen jellegű színészi munka rejtelmeiben.

A Földes Gimnázium két előadással is szerepelt az idei találkozón, de a csoportok összetételéből látható volt, hogy tulajdonképpen egy műhely hozott létre két előadást. Igazán pezsgő színjátszói életéről árulkodik mindez, ha pedig hozzáteszük, hogy ennél több előadás is készül az intézményben, tisztán látható, hogy a régió legmeghatározóbb alkotó közössége működik a Földesben. Ráadásul ez az alkotói kedv nem csak a diákok mögött álló tanárnak, Szűcs Tamásnak köszönhető, hanem a játszóknak is, ennek volt nyilvánvaló jele a *V.A.Z.A.* című előadásuk is, melyet tanári irányítás nélkül hoztak létre a csoport tagjai. Reál tantárgyak iránt is érdeklődő diákok lévén nem meglepő a témaválasztás: tudósok a tökéletes élőlény megalkotásán fáradoz-

nak. Üdítő volt megtapasztalni, hogy a téma mennyi kreatív megoldásra adott lehetőséget, és ezeket a kínáló lehetőségeket mennyi játékosan töltötték meg a játékosok. Egyediségében, szabadságában kiemelkedő előadás született, de talán éppen a téma közelsége miatt, nehezen engedte meg a személyes élmény kialakulását a tudományok világától távolabb lévő befogadó számára.

A Földes másik előadása, a nap végén sorra kerülő *Történet a hetedik* embert próbáló vállalkozás volt mind az alkotók, mind a nézők részéről. Morris Panych észak-amerikai drámaíró műve tulajdonképpen a hetedik emelet párkányán játszódik, dialógusai pedig az oda felmászó, illetve a szobákból kitekintő emberek beszélgetéseiből állnak. Szűcs Tamás rendező óriási energiákat ölt a díszlet realista megvalósításába, és elsőre valóban impozánsnak tűnt a nézőtérrel párhuzamosan felállított 8 méter széles korlátsor. Az előadás során azonban kiderült, hogy ez a térszerkezet nagyon lekorlátozza és azáltal megnehezíti a játékosok helyzetét, akiknek csak minimális akciók kivitelezésére volt lehetőségük, és minden energiájukat a szövegmondás által felkínált lehetőségek kihasználására kellett fordítaniuk. Nem meglepő, hogy emiatt a játék néhol statikussá vált, de ez nem a játékosok hiányossága volt, sőt! Nagyon ritkán látni ennyire egységes és tehetséges csapatot diákszínházi előadásban. Kiemelkedő karakteralakítások sora volt jellemző a produkcióra, a főhőst megformáló színjátész pedig nagyívű alakítással tette még emlékezetesebbé az előadást. Sajnos a csoport egy része kilép a középiskolai keretek közül, csak remélni tudom, hogy ennek a nagyszerű műhelynek, sikerül betölteni az utánuk maradt űrt.

Az idei regionális találkozó kiemelkedő élménye volt a Zrínyi Gimnázium www.gondolatabreszto.com előadása. A világ teremtésének és isteni működtetésének ábrázolására egy számítógépes játékprogram készítésének folyamatát felhasználó előadás a téma népszerű és máshol is látott megoldásai mellett a közösségi színház formáját felhasználva egyedi ötleteket is tartalmazott. Lukács Ákos előadásának középpontjában az egyéniség lázadása áll, a formalizált világból kitörni vágyó hős sorsát kísérhetjük nyomon, melyet a 11. osztály gazdag színházi eszköztárral jelenít meg. Ez a forma egyéni alakításokra kevésbé ad lehetőséget, bár Puskás Balázs ebben a szerepben is lubickol. A kidolgozott ötletek nagyszerű megvalósítása mellett, az előadás kapcsán óhatatlanul felmerül a kérdés, tud-e ebben a témában újat mondani a produkció a nézőknek, s bár ezt illetően nálam is van kérdőjel, a közös gondolkodásnak és alkotásnak az ereje, lendülete és tehetsége minden ilyen jellegű hiányomért gazdagon kárpótolt.

Összességében idén is remekül szervezett, és kiváló hangulatú találkozón vehettünk részt, egyértelműen megtapasztalva, hogy az észak-magyarországi régióban pezsgő diákszínházi élet van, jól működő, olykor kísérletező műhelyekkel. Nagyon bízom benne, hogy jövőre még szélesebb bázissal fog megvalósulni a fesztivál.

A diákszínház országos fórumai

I. Országos Diákszínházi Fesztivál – zöld szekció

Miskolc, 2018. április 13-15.

Jászay Tamás

Néhány alapvetés az elejére, hogy ne kelljen később magyarázkodni. Bő évtizede, mióta zsűritagként újra és újra részt vehetek az Országos Diákszínházi Egyesület munkájában, nem találtam még választ arra az egyszerű kérdésre, hogy kell-e, szabad-e díjakat osztani a regionális és/vagy az országos találkozókra. Nem tudhatjuk, hogy egy arany minősítés viszálty szít vagy szárnyakat ad, hogy egy, a zsűri gondatlansága, fáradtsága, hozzá nem értése stb. (nem kívánt rész törlendő) miatt oda nem ítélt elismerés maradandó károkat okoz-e, hogy egy kiugró, nagy teljesítmény a megváltozott játékos körülmények miatt (új helyszín, nem működő technika, a játékosok eredeti állapotának felidézhetetlensége, hogy csak a leggyakoribbakat említek) a semmibe zuhan-e, és így tovább. Nincs nálam a bölcsek köve, de abban biztos vagyok, és akkor

ez most egy állásfoglalás lesz, hogy egy megalapozott szakmai vélemény által komoly munkáért odaítélt díj, akkor is, ha nem jár vele anyagi elismerés, igenis rengeteget jelenthet egy áldozatos pedagógusnak – iskolán kívül és belül egyaránt.

A verseny vs. szemle nézetének kitartó versengése közben minden évről jut kétszer annyi ellenérv, aztán valahogy mégsem változik semmi. Nem igaz, amit írok, mert igenis van változás: az idén életbe lépett új fesztiválszisztémát, a leginkább kiemelkedő és a leginkább ígéretes előadások szétválasztását és megmutatását például nagyon fontos lépésnek érzem. Gyerekbetegségei még vannak a dolognak, de ezek egyrészt mind orvosolhatók, másrészt úgysem érdeklik az olvasót, hagyjuk is őket. Ami viszont lényeges: az a tizenhét előadás, ami lehetőséget kapott,